

LO SENYOR RECTOR

O SIA

LO CASEMENT

DE 'N SALDONI Y LA MARGARIDA

NOGUERA

PRIMERA PART

PERSONAS

RECTOR

SALDONI

AVIA

MARGARIDA

Barcelona.—Se trova per vendre en casa lo Successor de Anton Besch
Carrer del Bou de la Plassa Nova, núm. 13

Apareix lo Rector sentiat ab lo breviari al devant

Rector. Válgam Deu y quin dia de tráfech, no 'm deixan sossegar un instant; desde las cinch que 'm so llevat, no he tingut temps de res. He dit la missa, dos combregás, tres enterros, cinch bateijos, y dos extremunsions; casi tot per amor de Deu. Si sabia que no 'm destorbeissin me poseria á resar; lo reso d' avuy es llarch: es per Sant Nen y Sant Non, advocats dels hortelants. Demá, are que hi penso, tinch un casament, es lo de la Llugaya, ab lo fill del Agustí Parach, penso que 'm convidarán á dinar; aixó si qu' es essencial, perque treurém lo ventre de mal any, benahirém la taula, y aquesta ceremonia sempre 'ns valdrá un durot de gratificació. No hi ha dupte, son gent tallada á la antiga y aixó es lo que 'ns convé, perque are no 's guanyan diners ab l' abundancia qu' avans, y tothom s' estima més dugas pessetas que dotze benediccions. Los combregás son molts per amor de Deu, y encare que per amor de Deu y del proxim s'ha de fer tot, mes valdria poderho fer també per amor de la butxaca. No dich res dels enterros, qu' antes eran un pou de diners, y ara la major part dels morts ni tant sols passan per la Iglesia; sino que 'ls fican dins de un cotxe negre, y los tragan al cementiri com qui porta gossos al canyet. ¡Válgam lo

sant nom de Jesús! (y quina mudansa!) pero deixemnos de qüentos: comensaré lo reso.

In nomine Patris et Fili et Spiritu Sancti. amen.

(*Trucan á la porta.*)

Ja hi som; mes aviat hagués comensat. Ja 'm venen á destorbar... ¿Qui hi ha?

(*Respón l' Avia desde dins.*)

Avia. Senyor Rector.

Rector. Entreu, tía Sinforsosa.

(*Cridant desde dintre.*)

Avia. ¿Per ahont?

Rector. Dona, per la porta.

(*Cridant.*)

Avia. Es tancada. (*Desde dintre.*)

Rector. Alseu lo baldó. (*Cridant.*)

Avia. No 'l trovo. ¡Ah! ja 'l tinch. (*De dintre.*)

(*Entra l' Avia qu' es un poch sorda.*)

Deu lo quart, senyor rector: Sant Pere y sant Pau, sant Macci y San Pancrás, sant Gervasi y San Potrasi, y tota la Cort Celestial lo guardi de mal.

Rector. Amén. Espliqueus, ¿per qué haveu vingut?

Avia. Jo li diré, venían á incomodarlo.

Rector. Tot aixó ho crech; y ¿qué voleu?

Avia. Veu, jo tracto de casar la noya ab un minyó que l' estima molt, es un bon minyó, encare qu' ha estat dos vegadas á presiri, pero va ser per malas volensas, un fals testimoni; lo jutje qu' era un ase; perque en Saldoni es molt bon minyó.

Rector. No hi ha dupte, segons vos espliqueu no li falta res per ser un estrafalari.

Avia. Sí senyor, sí, lo notari; també era culpa del notari. Al demés, es un minyó molt viu; molt viu, senyor Rector; quan enrahoneu ab la noya diu unas agudesas y unas sentencias que dona gust de sentirlo. Jo no ho sento perque enrahonan baix, y com jo so un poch sorda... pero jo m' ho afiguro, perque quan ell li diu alguna cosa á la noya, se l' escolta y se 'n riu, sobre tot es molt bon cristiá; va á missa cada setmana, y tots los anys diu que 's confessa una vegada; de doctrina no 'n parlém, fins á la primera plana del llibre diu que la sab tota; tota senyor Rector. Vegi vosté si ha de ser un bon minyó.

Rector. Aqueixa bona dona no acabaria mai. (*Cridant.*) Y be, encare nosm' haveu dit perque veniu. Deixeuvos de arengas y cuyteu.

Avia. Tot aixó li dich perque 's fassi ben incapás de la sort que ha tingut la meva noya.

Rector. Tía Sinforosa, despatxeu, que jo tinch molta pressa.

Avia. No, no senyor, no 'n vaig gens de depressa.

Rector. Vos dich que jo estich avuy molt ocupat.

Avia. Doncas me 'n alegro de haberlo trobat desocupat.

Rector. Ja veig jo que será menester deixarla dir y carregarme de paciencia.

Avia. Al demés tornant al Salduoni, es un minyó molt des-

truit d' enteniment, ha corre-gut tota la Eugropa: fins sab dà rahó de tots los presiris y presons d' Espanya.

Rector. Com ell ha estat á presiri, no es molt que sápiga com está fet. Ja veig jo que aquest es un subjecte de moltes pren-das. (*Cridant.*) Y ab tot aixó què es lo que voleu?

Avia. Venia perque tingués la bon-dad d'enmetsinarlos de doctrina

Rector. Mireu, tía Sinforosa, jo estich plé d' ocupacions, y no puch ara examinarlos. Torneu demá á las onze del matí, y tot seguit los examinaré.

Avia. Ara tot seguit los vol en-matzinar?

Rector. No, no, demá al demati.

Avia. Sí senyor; ja son aquí; se esperan baix á la entrada.

Rector. Aneu y no 'ls feu pas pu-jar.

Avia. Molt bé, ja 'ls vaig á buscar.

Rector. Dona no 'm feu enfadar; vos dich que no estich per vos.

Avia. Sí senyor, ja hi son tots dos.

Rector. Válgam Deu y que pesa-da, no podré tráurerla del meu devant. Aneu, feulos pujar, y eximne aviat.

Avia. Està molt bé, ja 'ls diré que pujin desseguida. Passiu bé, senyor Rector, estigui bò; Deu lo quart de mal, de aquí luègo. (*Se 'n vā.*)

Rector. Aneus en nom de Deu.

Aquesta bona dona m' ha vingut á incomodar terriblement com si jo no tingués altres mals de caps que estar per ells á totes horas. Y á fé que no hi pogut parlarli pas mes clar. Pero com

es sorda, te la gracia d' enten-dreu tot al revés, y aixó des-prés de haberme entretingut inútilment, contanme las vir-tuts de aqueix bon minyó, que ha estat dos vegadas á presiri, y que sab tota la doctrina fins á la primera plana. Bell sub-jecte, ja 'm preparo per sentirli dir burricadas com lo puny; sembla que ja son aquí. (*Tru-can á la porta.*) ¿Qui hi ha?

Saldoni. Jo. (*De dintre.*)

Rector. Qui es jo.

Saldoni. En Saldoni, l' Avia y la Margarida. (*De dintre.*)

Rector. Sembla que la bestia va al devant. Entreu.

(*Entran Saldoni, Avia y Marga-rida.*)

Saldoni. Deu lo quart, senyor Rector; aquí som perque hem vingut; y voliam que 'ns des-anímés de doctrina perque aquesta noya y jo nos volém desacomodar.

Rector. Doncas, tia Sinforosa, voleu casar la noya?

Avia. Si senyor, sí, aqueixa es la meva noya.

Saldoni. No, dona, que vos diu (*critant*) si voleu casá la Margarida.

Avia. Ah! si senyor, perque veig que la cosa va molt calenta, y jo no vuy carros de conciencia.

Rector. Y qué té aquest xicot per casarse?

Saldoni. No pas res.

Rector. Y la noya?

Saldoni. Encare te menos que jo.

Rector. Vet aquí un casament ben arreglat, y penseu viurer

del aire del cel? ¿Y quin ofici saps fer?

Saldoni. Jo li diré; quan era pe-tit me van posá á sabater; hi vaig estar dos mesos. Després feya de sastre y ja sabía enfilar agullas; pero á mí no me agrada-baba treballar y 'm van dir que per tenir bona vida 'm havia de fer frare, y al cap de un any me 'n vaig cansar quan ja sabía quinze lletras.

Rector. ¡Quina vivesa tan gran! Y com estéu de doctrina.

Saldoni. Tots dos ne sabém fins á prop del comensament. No es així, avia?

Avia. Què dius, Saldoni?

Saldoni. (*Cridant.*) Lo senyor Rector diu si 'n sabém de doc-trina.

Avia. Si senyor, sí, ja veurá la noya: si veyés á casa com la xarra: jo m' estich ab la boca badada.

Rector. Doncas calleu, conech que es inútil fertos cap refle-xió, perque sou gent que quan-vos ficseu una cosa á la clepsa lo diable que us la tregui. Noy, com n' estás tú de doctrina?

Saldoni. De doctrina ray, quan era xich la sabía tota.

Rector. Y qui te la va ensenyar?

Saldoni. Lo sènyor Rector del poble. Cada diumenge hi ana-bam, que feyam una bulla de alló més. Ab la noya de cal Curru y el xicot de ca 'n Nas-fregas sempre reyam. Després lo senyor Rector nos donaba es-tampas, pero á mí 'm daba cops de canya, y 'm deya que 'n sabía massa.

Rector. Doncas veurém si 't recorda. Digas qué cosa es Fé?

Saldoni. Es una herba que 's fá pe 'ls camps, estreta del cap de munt, ab cua verda y la fulla vermella.

Rector. Què dius?

Saldoni. Si senyor, lo camp de casa n' es tot plé y es bona per dà als animals.

Rector. Y ara que somièm? Què t' has tornat boig?

Saldoni. No'm pregunta qué cosa es fe? Jo hi respot be: oh! y qu' enguany ni ha hagut una bona cullita.

Rector. No ho he dit jo? Endavant, ja deus saber que las virtuts cardinals son quatre: prudència, justicia, fortalesa y templansa.

Saldoni. Ara que vosté ho ha dit, ja ho sé.

Rector. Què es prudència?

Saldoni. Prudència? es una cosa... com li esplicaré jo ara?... es un home qu' es prudent.

Rector. Què es justicia?

Saldoni. Massa que ho sé lo que es justicia. Ni may que ni ha gués. Son lo batlle, los regidors, lo jutje y los agutzils.

Rector. Què es fortalesa?

Saldoni. Fortalesa, es Montjuich, las Dressanas, Ciutadela, lo Fortupillu...

Rector. Què es templansa?

Saldoni. Senyor Rector, aixó no no es de la doctrina.

Rector. Si que ho es.

Saldoni. Doncas jo no ho sé pas.

Rector. Ben dit. Quants Deus hi ha?

Saldoni. No 'ls hi contat may.

Ni deu haber un á cada iglesia.

Rector. Quàntas son las obras de Misericordia?

Saldoni. Son cremadas.

Rector. Què es lo que es cremat?

Saldoni. Al poble van dir que á la Misericordia s' hi va ficar foch, y tot se va cremar.

Rector. Va, avia (*criulant*). Sabeu lo que us diré? que aquest xicot no 'n sap un bòrrall de doctrina.

Avia. Y donchs Saldoni, no deyas que la sabías?

Saldoni. Si no sé de què 'm parla; ja ho veurà, que 'm pregunti més doctrina.

Rector. Quàntas son las persones de la Santíssima Trinitat?

Saldoni. Vintisis.

Rector. Com vintisis?

Saldoni. Té rahó: son vinticinch; que 's va morí frare Pere.

Rector. No ho veieu lo que diu?

Saldoni. Ay jo 't flich; los frares de la Trinitat no son vinticinch? Mirí que 'ls he contat quatre vegadas.

Rector. Sembla que gatejém; aixó se pot pendre per una comedia.

Home, digas qué es lo que saps de la doctrina?

Saldoni. Jo sé tota la doctrina menos aixó que 'm pregunta, fins sé la lletanía.

Rector. Doncas digas la lletanía.

Saldoni. Vosté ha de comensar.

Rector. Pero no dius que la saps?

Saldoni. Si senyor, vosté digui, y jo respondré: Ora pro nobis.

Avia. Doncas, com quedém, senyor Rector? Quan lo casarém?

Rector. (*criulant*). Pero si no sab lo que 's pesca.

Saldoni. Si vosté 'm pregunta unas cosas tan intrincadas, qué vol que li responga? Quánts Deus hi ha? Que ho sé jo? Pórtihs aquí que 'ls contarém.

Rector. Y la noya ne sap de doctrina?

Aria. No 'n sap tanta com lo Saldoni, pero no se 'n falta gayre.

Rector. Si que 'n sabrá poca. Donchs quántas cosas son necessarias per anar á combregar?

Marg. Sortir de casa ben dematí, y portar la cara neta.

Rector. Tan ne tením com ne teñiam. Bon parell de baligas-balagás. Qui es Deu?

Marg. Jo 'l voldría coneixer; per que temps ha que 'n sento parlar y ningú 'n sab dar rahó.

Saldoni. Ja ho diré jo per tú, Margarida; es un home gros y gran com un gegant, que saber de tot y no menja.

Rector. No sé qui 'm fa tenir tanta paciencia; sino qu' estich ocupat, ho podría pendre per diversió. Noya, digas lo Crech en un Deu.

Marg. Jo 'l sé de un altre manera.

Rector. Dígaslo com lo saps.

Marg. Jo crech ab lo Saldoni, qu' es lo noy més graciós del cel y de la terra; qu' ha de ser l' únic marit meu...

Saldoni. Que no 'n saps més, Margarida? Quin credo tan bonich!

Rector. Quin casament! Qui 's va encarnar?

Marg. Tots los de casa lo dia de la festa major. Van matar dos chays, un porcell, un marrinxó.

Rector. Pero noya respon bé, que si no saps doctrina, no 't podrás casar.

Marg. Senyor Rector, los que son casats que tiran un tros de doctrina al olla cada dia?

Rector. Vaya una proposició!

Saldoni. Senyor Rector, jo diría que fessim una cosa; casémnos tots dos?

Rector. Ab qui 't vols casar? ab mí?

Saldoni. No parlo ab vosté; ab la Margarida 'ns podría casar á proba, y si de aquí nou ó deu mesos no som bons per casats que s' entorni cada hu á casa seva.

Rector. Aquest xicot es boig ó fá. Veyeu ab quina pata de gall surt. (*Cridant*). Mireu, avia, per ara veig que no farém res, perque ni l' un ni l' altre saben lo que 's pescan, y lo que jo veig que no están ab disposició d' apendrer encare que visques sin cent anys; pero 'n obstant, farém una cosa; que tornin de aquí á un mes, y que vegin de fersela ensenyar per un home docte; y aleshoras parlarém de casar.

Saldoni. Dóncas, senyor Rector, que no fem res ab això de casat á proba?

Rector. No, tonto, que no sàpigas de doctrina no 't podrás casar.

Saldoni. Doncas es dir que tinch de posar lo bacallá en remull.

Rector. Pòsal allá hont vulgas, mentres me sortiu del devant, que jo no vull càrrechs de consciència.

Saldoni. Es que jo 'm vull casar, sí senyor, y no m' entench de doctrina; que ab la doctrina jo no puch menjar ni divertirme; y ab la dona... es un altre cosa, y ademés que per criar la canalla no 's necessita pas la doctrina, que sense doctrina també estan ben bons y grassos; y jo no haig pas d' anar á enfonsar cap trona...

Rector. Calleu, calleu; aneu, aneu; torneu de aquí á quinze días, que us daré la llicencia.

Saldoni. Y 'ns tirará las municions, y quan serán tiradas, ja 'ns podrém casar tot desseguit. ¿No es aixó?

Rector. Sí, anéusen qu' es tart y jo tinch de resar.

Avia. ¿Que ja están llestos, senyor Rector?

Rector. (Cridant.) Ni l' un ni l' altre saben lo qu' es doctrina; ab aixó he determinat que la estudihin, y que tornin de aquí á quinze días.

Avia. Vol dir que no 'n saben prou?

Rector. Per are encare no.

Avia. Ja ho entench. Vosté ho fá perqué la sápigam ab perfecció.

Rector. Teniu rahó: aneu, aneu en nom de Deu.

Avia. Doncas, senyor Rector, en quan aixó de la doctrina, no 'n passi cap ansia; que jo ja 'ls taré estudiar.

Saldoni. Vegi, senyor Rector, si fará un pensament de casarnos á proba.

Rector. Estudia la doctrina. De aquí á quinze días podreu tornar.

Avia. Vosté pensa com un sant, que nosaltres entretant escombrarém la escala.

Rector. Aneu, bona dona, aneu.

Avia. Pasihu bé, senyor Rector.

Saldoni. Deu lo guardi de mal,

á vosté y á mi.

Marg. Estiga bonet.

Rector. A Deu siau. (Se 'n van).

Ben preparats estan per casarse. No haguera cregut que hi hagués al mon una gent tant bestia. No obstant, are 's fan molts casaments que si no son com el d' en Saldoni y la Margarida no se 'n falta gayre. Després sucseheix qu' al cap de quatre días tenen rahóns, se pegan y 's divorcian; perque com s' han casat com qui diu per riurer y sense saber lo que es feyan, se separan á la fresca y desgraciats dels fills si n'arriban á tenir, que sense temor de Deu se crían com los arbres de la Rambla.

(Entra 'n Saldoni tot depressa.)

Saldoni. Escolti, senyor Rector, que lo millor nos descuydabam: ¿qué 'm preguntarà de la doctrina?

Rector. Com s' enten qué 't preguntaré de la doctrina? Allá ahont me vindrá bé.

Saldoni. Y doncas com ho farem?

Rector. Com fins ahont? fins al últim.

Saldoni. Oh! si l' haig de apenadr tota, d' aquí un any no la sabré, senyor Rector.

Rector. Que la sápigas com vulgas, á mí no m' importa res.

Saldoni. Es que si ho aném allargant ja 'm passará la ca

ra, y ja tindré temps de haber
estat á presiri un altre vegada.

Y mirí que si una peseta hi ha
per guanyar, si no 'ns casém
no la guanyará pas; are es un
temps que no van á paladas y
fan de bon arreplegar, que al
cap y al últim un Rector no es
pas un home sense ventre.

Rector. Ixme de devant, no vull
sentir mes bestiesas, cap de
burro; que 't pensas que parlar
ab un Rector es parlar ab un
presidari? A fora.

Saldoni. No s' enfadi, home, vâlgam
Deu, si es tan fort de gé-
nit l' haúran de sangrar massa
subint. Fem pactes?

Rector. Què pactes ni pactes! No
vull pactes ab animals.

Saldoni. Mala ingra de bet! ho-
me, deixim xarrar, perque si-
no, Deu no m' ajudi, so inca-
pás de ferne una de las mevas.

Rector. No sé quin sant me de-
té... Què vols dir? quins pactes
vols fer?

Saldoni. Aixis home, si 's posa á
la rahò, tot se pot compondre
encare.

Rector. Aquí no hi ha composi-
cions.

Saldoni. Si no 'm deixa dir, me
enfado. Ni la seva ni la meva

n' estudiarem per are sis pla-
netas...

Rector. (*Enfadat.*) Sis planetas!
Saldoni. Vamos serán set, y no
digui res.

Rector. (*Més enfadat.*) Que 't
pensas que regatejas una gorra
ó un mocador?

Saldoni. Home vosté no m' en-
ten; després com serém casats
ja estarém més desocupats y no
portarém tanta pressa, y ales-
horas encare que siga estudiar-
ne cada mes sis ó set ratllas.

Rector. (*Ab ímpetu.*) A fora des-
seguida.

Saldoni. (*Tot anansen.*) Ey, y
quin home més tossut; ni 'ns
ha volgut casar á proba ni 's
vol entendrer de rahons: què
dimoni li costaba? Quant jo sá-
piga la doctrina, li tinch de fer
esplicar perque serveix (*enfa-
dat.*) Deu me guardi dels
mòrts y de vosté. (*Se 'n vá.*)

Rector. Deu nos guardi d' ani-
mals que no donan sino cossas,
Jesús, Maria y Joseph, què dis-
barats! No sé com hi tingut
tanta paciencia. Me 'n vaig á
resar. In nomine Patris (*tot*
fense creus), et Fili, et Spiritu
Sancti. Amén.